

LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ FRAKCIJOS PASIŪLYMAI SPRENDŽIANT ILGALAIKĮ TVARŲ VIEŠOJO SEKTORIAUS DARBUOTOJŲ DARBO UŽMOKESČIO FINANSAVIMĄ

IV. VIEŠOJO SEKTORIAUS DARBUOTOJŲ DARBO APMOKĖJIMO GERINIMO SIŪLYMAI

Šiame Strategijos skyriuje pateikiamos viešojo sektoriaus darbuotojų darbo apmokėjimo gerinimo priemonės: dėl pareiginės algos bazinio dydžio didinimo, horizontalios priemonės, taikytinos visiems sektoriams bei atskirų sektorių darbuotojų darbo užmokesčio didinimo ir darbo apmokėjimo didinimo siūlymai, kurie siejami su sektoriniais veiklos rodikliais ir vykdomomis struktūrinėmis reformomis.

- 1. Ilgalaikiam ir tvariam viešojo sektoriaus finansavimui užtikrinti, 2020 metais pasiekti mokesčių perskirstymą nuo BVP 32 proc., o 2022 metais pasiekti EBPO vidurkį 34 proc.**
- 2. Peržiūrėti ir iki 2020 m. subalansuoti viešojo sektoriaus darbuotojų koeficientus.**
- 3. Iki 2020 m. įstatymuose nustatyti darbo užmokesčio pastoviosios ir kintamosios dalių santykį 80/20.**
- 4. Mažinti darbo užmokesčio skirtumą tarp vadovaujančių ir žemesnes pareigas einančių darbuotojų. 2021 m. – ne daugiau 5 kartų, o 2022 m. – ne daugiau 4,5 kartų.**
- 5. Pareiginės algos bazinis dydis**
 - Per 2 metus (2020-2021 m.) atstatyti iki ekonominės krizės buvusį BD (183 eurai), ~~konkretų dydį kiekvienais metais siekti suderėti nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje.~~ **2020 m. – 180 eurų, 2021 m. – 183 eurus.**
 - Keisti įstatymuose nustatytą BD indeksavimo mechanizmą, užtikrinant nuo 2022 m. kasmetinį automatinį BD indeksavimą pagal infliaciją, t.y., pagal valdžios sektoriaus biudžetų planavimo metu apskaičiuotą ir patvirtintą indeksavimo koeficientą, kuris būtų apskaičiuojamas kaip trejų metų žinomas faktinis vidutinės metinės infliacijos indeksas, tačiau ne didesnis negu 2 proc., taip pat paliekant nuostatą dėl BD nemažinimo (išskyrus atvejus, kai iš esmės pablogėja valstybės ekonominė ir finansinė būklė). Kartu numatyti galimybę nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje (derybose su profesinėmis sąjungomis) BD papildomai padidinti, tačiau ne daugiau kaip iki 1 proc. Tokiu būdu užtikrinant, kad BD metinis augimas negalėtų būti didesnis kaip 3 proc.
- 6. Kitos priemonės (bendros visiems sektoriams)**

2.1. Siekiant mažinti socialinę atskirtį, didelius darbo užmokesčio skirtumus tarp vadovaujančių ir žemesnes pareigas einančių darbuotojų, iki 2022 m. (kolektyvinėse sutartyse nustatytais atvejais – ir anksčiau) pasiekti, kad viešajame sektoriuje mažiausia pareiginė alga (jos pastovioji dalis) būtų ne mažesnė kaip ~~50~~ **60** proc. šalies VDU, iki 2025 m. - ~~60~~ **70** proc. šalies VDU.

2.2. Įstatyminiu lygmeniu suregulmentuoti viešųjų įstaigų, kurių dalininkė arba savininkė yra valstybė arba savivaldybė, vadovų ir darbuotojų darbo apmokėjimą

2.3. ~~Tobulinti specialistų poreikio planavimą šalyje, vertinti paslaugų poreikio regionuose pokyčius, specialistų krūvius, prognozuoti specialistų poreikį, siekiant subalansuoti atskirų sričių specialistų pasiūlą ir paklausą ir taip užtikrinti efektyvesnį lėšų naudojimą ir planavimą.~~

2.4. 2.4 Sukurti ir pradėti naudoti sektorinius kokybinius rodiklius (ang. *benchmark*), juos siejant su papildomu darbo apmokėjimu konkrečiame sektoriuje:

- ~~Istatyminių lygmeniu įtvirtinti vienkartinių metinių premijų skyrimą darbuotojams, dirbantiems tam tikrame viešųjų paslaugų sektoriuje, už sektorinių (sisteminių) kokybinių rodiklių pasiekimą. Kolektyvinėse šakinėse sutartyse numatyti sektorinius viešųjų paslaugų kokybės vertinimo rodiklius, nuo kurių vykdymo priklausytų sektoriaus finansavimo didinimas. Metinių sektorinių premijų sistemą pradėti taikyti pasirinktose pilotinėse srityse nuo 2020 m.~~
- ~~Siūlomi vienkartinių sektorinių premijų (bonusų) už rezultatyvumą dydžiai ir skyrimo kriterijai:

 - a. ~~a) siūloma skirti vienkartinę metinę premiją už teikiamų viešųjų paslaugų gerinimo rezultatus sektoriaus mastu – iki 1 mėn. atlyginimo dydžio (galutinė premija apskaičiuojama pagal rodiklių apibendrintą įvertinimą). Kadangi tarptautinės praktikos įrodymai dėl premijų už rezultatus efektyvumo daugiausiai egzistuoja trijose srityse (sveikatos apsauga, švietimas, valstybės valdymas)^[1], o Lietuvos ekspertai teigia, kad apmokėjimas už sisteminius rezultatus – efektyvi kryptis, pilotinius projektus premijoms už rezultatus sektoriaus mastu trijų metų ciklui siūloma taikyti viešajame valdyme, sveikatos paslaugų sektoriuje ir mokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje. Siekiami rezultato rodikliai švietimo ir sveikatos apsaugos srityse atitinka tuos, numatytus 2018 m. Vyriausybės suformuotame *šešių struktūrinių reformų* pakete. Premija išmokama T+1 metais pagal T-1 metams nustatytą rodiklių pasiekimą (žr. 2 priedą).~~~~

^[1] „A review of the evidence on the impact, effectiveness and value for money of performance-related pay in the public sector“

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/381600/PRP_final_report_TWF_Nov_2014.pdf [2] <http://lr.v.lt/uploads/main/documents/files/LRV%206%20strukturines%20reformos.pdf>

- b. ~~b) a) papildomi asignavimai atitinkamai sričiai skiriami už įgyvendintus struktūrinius pertvarkymus pagal principą T+1 (premijos išmokėjimo metai) už rodiklių pasiekimą T-1 metais:~~

Sektorius: Metai:	Mokyklinis ugdymas	Profesinio rengimo centrai	Aukštosios mokyklos	Kultūros sritis	Sveikatos sritis
2020-2025 m.	Efektyvumo didinimo pertvarkų apibūdinimai:				
	Bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių mažiau kaip 120 mokinių, dalis sumažėjusi 80 proc. palyginti su 2018 m.	Optimizuotas Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Tauragės, Alytaus, Utenos, Marijampolės regionuose esančių profesinio mokymo įstaigų tinklas, panaikinant bent 50 proc. besidubliuojančių	Optimizuotas Vilniuje ir Šiauliuose, Kauno ir Klaipėdos apskrityse esančių universitetų tinklas	Įgyvendinta kultūros srities įstaigų pertvarka	Sveikatos priežiūros įstaigų tinklo pertvarka, sudaranti sąlygas sumažinti perteklinių, aktyviojo gydymo lovų skaičių (atotrūkis nuo ES vidurkio sumažėja per pusę); sustiprintos greitosios medicinos pagalbos paslaugos

		programų regione			
--	--	------------------	--	--	--

3. Atskiri sektoriai:

Viešasis valdymas

- Spartinti atliekamą viešojo sektoriaus įstaigų funkcijų peržiūrą, vidinių procesų optimizavimą, o taip pat viešųjų ir administracinių paslaugų peržiūrą siekiant sukurti vidinius įstaigų rezervus papildomam valstybės tarnautojų darbo užmokesčio didinimui nustatytų pareiginės algos koeficientų ribose pagal naująjį Valstybės tarnybos įstatymą.
- Tęsti struktūrines reformas vidaus tarnybos sistemos statutinėse įstaigose centralizuojant bendrąsias funkcijas, atsisakant papildomų administravimo grandžių ir mažinant atotrūkį tarp vadovų ir specialistų darbo užmokesčio, optimizuojant valdymo struktūras ir valdymo išlaidas. Įstaigose, vykdančiose struktūrines reformas, atitinkamai didinti vidaus tarnybos sistemos pareigūnų darbo užmokestį, įgyvendinant Vyriausybės programos nuostatą, kad 2020 m. jis padidėtų iki 30 proc. palyginus su 2016 m.
- Sistemiškai peržiūrėti valstybės politikų ir valstybės pareigūnų bei teisėjų darbo apmokėjimo nuostatas siekiant išlaikyti proporcingumą su kitų viešojo sektoriaus darbo užmokestį reglamentuojančių įstatymų nuostatomis, įvertinant ir atitinkamų pareigybių hierarchiją bei atsakomybę.
- Atsižvelgiant į rinkos priežiūros institucijų (Konkurencijos tarybos, Ryšių reguliavimo tarnybos, Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos ir Viešųjų pirkimų tarnybos) sprendžiamų klausimų svarbą ir sudėtingumą bei poveikį šalies ekonomikai ir konkurencingumui, ir siekiant išlaikyti aukštos kompetencijos specialistus, **didinti šių institucijų vadovų ir darbuotojų darbo užmokestį**, užtikrinti, kad jis būtų adekvatus užimamoms pareigoms ir tenkančiai atsakomybei atitinkamai keičiant Valstybės politikų ir valstybės pareigūnų įstatyme nustatytus darbo apmokėjimo koeficientus ir didinant šiose įstaigose dirbančių valstybės tarnautojų darbo apmokėjimą.
- **Parengti pasiūlymus dėl priemonių, kurių įgyvendinimas paskatintų savivaldybes paspartinti pokyčius** savivaldybių viešajame sektoriuje siekiant didesnio veiklos efektyvumo ir geresnių apmokėjimo už darbą sąlygų savivaldybių įstaigų valstybės tarnautojams ir darbuotojams.

Švietimo sektorius

- Didinti mokytojų DU, siekiant, kad 2025 metais mokytojų VDU sudarytų 120 proc. šalies VDU. Sparčiau didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų atlyginimus, kad išnyktų atotrūkis nuo bendrojo ugdymo mokytojų atlyginimų, peržiūrėti jų darbo laiko

struktūrą (didinti nekontaktinių valandų skaičių). Užtikrinti adekvatų atlygį mokyklų vadovams. Nuosekliai didinti švietimo pagalbos specialistų DU.

- Dėl mokinių skaičiaus mažėjimo, efektyvesnio išteklių naudojimo ir kitų veiksnių atsilaisvinusias lėšas nukreipti mokytojų ir kitų švietimo darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygoms gerinti.
- Dėl darbuotojų skaičiaus optimizavimo ir siekio palaipsniui priartėti prie Europos Sąjungos mokinių ir mokytojų santykio vidurkio atleidžiamiems mokytojams turi būti sukurta speciali valstybinė persikvalifikavimo programa, teikiama parama įsidarbinant arba sudaromos palankios sąlygos palikti švietimo sektorių.
- Švietimo pagalbos teikimo mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai organizavimo ir koordinavimo funkciją priskirti valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms. Mokyklų bibliotekininkus priskirti švietimo pagalbos darbuotojams.
- Tobulinti mokyklų tinklą ir finansavimo sistemą, siekiant, kad savivaldybės būtų labiau suinteresuotos didinti ugdymo kokybę ir efektyviau valdyti turta.
- Skatinti savivaldybes steigti jungtines mokyklas, esančias savivaldybės teritorijos pakraštyje ir finansuojamas kelių savivaldybių bei numatyti pagrįstą atlygį jų vadovams, mokytojams ir švietimo pagalbos specialistams.
- Skatinti savivaldybes aktyviau imtis mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų pritraukimo į regionus (ne didžiųjų miestų) iniciatyvos (suteikiant apgyvendinimą ar lengvatą įsigyjant būstą, mokant papildomą regioninę priemonę prie algos ir pan.).
- Optimizuoti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pavaldžių įstaigų funkcijas ir turto valdymą, siekiant 20 proc. sumažinti šių įstaigų išlaikymo išlaidas.
- Peržiūrėti savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodiką, kad finansavimo formulė ne skatintų išlaikyti kuo didesnę mokyklų plotą, bet būtų siejama su švietimo paslaugų apimtimis (pvz., mokinių skaičiumi).
- Atlikti ŠMM valdomo nekilnojamojo turto auditą, siekiant identifikuoti galimus vidinius resursus papildomam mokytojų DU didinimui.
- Toliau reformuoti profesinio mokymo sistemą, siekiant profesinio mokymo efektyvumo augimo, geresnės sąsajos su darbo rinkos poreikiais, plačiau taikant pameistrystės profesinio mokymo organizavimo formą (dualinį profesinį mokymą).
- Sudaryti prielaidas nuosekliai didinti dėstytojų ir mokslo darbuotojų atlyginimus.

Sveikatos apsaugos sektorius

- Didinti gydytojų ir slaugytojų atlyginimus, siekiant, kad 2025 m. gydytojų atlyginimai būtų ne mažesni kaip 3 šalies VDU, slaugytojų - ne mažesni kaip 1,5 šalies VDU. Papildomas atlyginimų didinimas sietinas su sveikatos priežiūros įstaigų tinklo pertvarka ir bendraisiais asmens ir visuomenės sveikatos gerėjimo rodikliais. Didėjant gydytojų atlyginimams, sistemiškai peržiūrimi ir gydytojų rezidentų, gydytojų odontologų rezidentų ir veterinarijos gydytojų rezidentų pareiginės algos koeficientai.
- Pertvarkyti ir gyventojų poreikiams pritaikyti esamą sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūrą, sukurti efektyvumo didinimo paskatas (pirminės ambulatorinės asmens

sveikatos priežiūros paslaugų plėtra ir pacientų registracijos pas specialistą sistemos pertvarka, slaugos paslaugų plėtros priemonių įvedimas).

- Konsoliduoti Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžias įstaigas.
- Konsoliduoti asmens sveikatos priežiūros įstaigų bendrąsias funkcijas (pvz., viešuosius pirkimus ir kt.).
- Ieškoti kitų vidinių rezervų sveikatos sistemos turto valdymo srityje.

Kultūros sektorius

- Didinti kultūros ir meno darbuotojų DU, siekiant, kad 2025 m. kultūros ir meno darbuotojų VDU sudarytų 90 proc. šalies VDU, įvertinant tai, kad kultūros ir meno darbuotojų atlyginimai Lietuvoje yra ne tik faktiškai, bet ir santykinai mažiausi lyginant su ES valstybėmis (ES sudaro 92 proc. VDU). Atlyginimų didinimas sietinas su kultūros sektoriaus struktūrine reforma - patvirtinus reformos planą, jau 2020 m. kultūros ir meno darbuotojų DU galėtų būti didinamas 15 proc.
- Gerinti kultūros paslaugų kokybę (nustatyti kultūros paslaugų standartus) ir jų prieinamumą.
- Užtikrinti efektyvų nekilnojamojo turto valdymą.
- Sektoriaus finansavimą sieti su kultūros ir meno įstaigų metiniais veiklos vertinimo rezultatais.

Socialinės apsaugos sektorius

- Didinti socialinių darbuotojų DU, siekiant, kad 2025 m. socialinių darbuotojų VDU sudarytų 90 proc. šalies VDU. 2020 m. siūlytina šių darbuotojų DU didinti 15 proc. Atlyginimų didinimo poreikis grindžiamas tuo, kad šio sektoriaus darbuotojai šiuo metu yra santykinai mažiau apmokami, tačiau sparčiai didėjanti socialinių darbuotojų paklausa dėl senstančios visuomenės reikalauja spartesnio šių viešųjų paslaugų darbuotojų darbo apmokėjimo didinimo.
- Tęsti institucinės globos pertvarką, plečiant nestacionarias, bendruomenėje teikiamas socialines paslaugas.
- Skatinti NVO ir privatų sektorių dalyvauti socialinių paslaugų teikime.
- Konsoliduoti socialinės globos įstaigų bendrąsias funkcijas (pvz., viešuosius pirkimus).
- Konsoliduoti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavaldžias įstaigas.
- Užtikrinti efektyvų nekilnojamojo turto valdymą.